

REGISTERBLAD

Område av riksintresse för naturvård i Kalmar län.

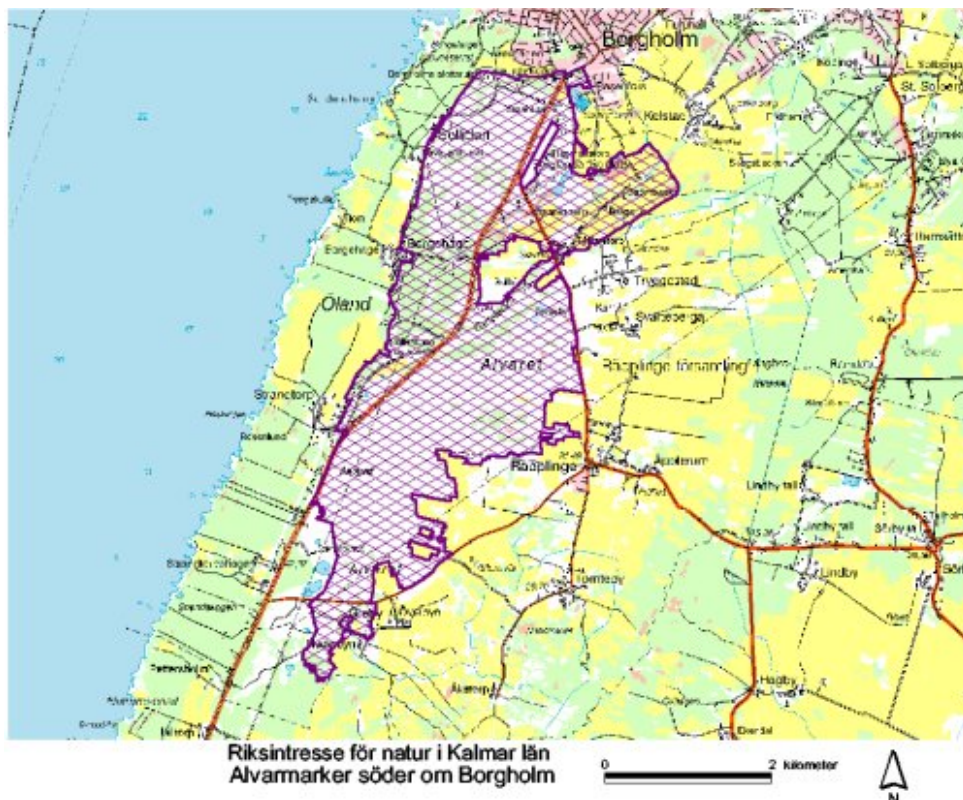
Områdesnamn: Alvarmarker söder om Borgholm

Områdesnummer: NRO08070

Namn: Markus Forslund (1998-10-31), uppdaterat (2003-08-28)

Kommun: Borgholms kommun

Kartblad: 05 SV



Area: 1 232 ha, varav 1 229 ha land och 3 ha vatten

Naturgeografisk region: Region 14 b Öland och Gotland, Ölands skogrika områden

Kust/havsregion: IV Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 119 (Öland)

Agrara kulturlandskapsregioner: Öland och sydöstsmåländska slättbygden

Landskapsformer: Slätt med relativ höjd under 20m

Riksvärde:

Torrdal Skålla Alvarmark		
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora

Topogent kärr	Fauna	
---------------	-------	--

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap med betade alvarmarker med lång kontinuitet. Slottsalvaret utgörs av framförallt av örtrika torrängar. Inslag av kartsvegetation förekommer. Sydost om alvaret finns en tydligt avsatt dalgång i kalkberget, en s.k. torrdal. I botten på dalgången finns ett rikt källkärr. Kärrret hyser ett artrikt fågelliv. Greby-Räpplinge alvar är ett av de största alvaren utanför Stora Alvaret. Det innehåller en väl differentierad vegetationsmosaik av tuvmarker, gråshedar, torrängar och hållmarker. Gestadsåsen är en dominant höjdsträckning i det flacka landskapet mellan alvaren. Gestadsåsen är troligen en berggrundsskålla som överlagrats av svallgrus.

Huvudkriterier: A -- Område med framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper eller kombination av naturtyper, som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.
C -- Område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter
D -- Område med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande: Alvaret vid Borgholms slott är föreslaget som särskilt bevarandeområde i Natura 2000 enligt habitatdirektivet. Detta område är också riksintresse för friluftslivet. Hela området omfattas av landskapsbildsskydd och är riksintresse för kulturmiljön.

Områdets huvuddrag:

Slottsalvaret även kallat Kungsgårdsalvaret invid Borgholms slott är ett stort sammanhängande område med naturbetesmark på alvarmark. Det har en öppen karaktär och har ett mer eller mindre tätt buskskikt av en. Närmast slottet är marken fortfarande välbetad och öppen. Längre söderut tilltar inslaget av enbuskar alltmer. Vegetationen på alvaret består till stor del av örtrika och torra gräsmarker. Flertalet växter är gynnade av det långvariga betet.

På Slottsalvarets norra delar finner man alvarmarker med tunna jordlager och ett inte helt slutet växttäckte där fårsvingel dominerar. Små områden med karst finns också. Här växer grusslok, tulkört och bergsskrabba. Slottsalvaret är sedan lång tid känt för sin rika flora. Här växer många sällsynta växter och svampar. I den södra delen kan man se våradonis. Strimklöver, toppjungfrulin, sandlusern, ulltistel, alvarveronika, hylsnejlika, trubbstarr och alvarmalört är andra ovanliga växter som förekommer här. Den sistnämnda har här en av få kända växtplatser utanför Stora Alvaret och sydöstra Ölands sjömarker.

Svampfloran i området tillhör de värdefullaste på Öland. På alvaret kan man se flertalet arter av jordstjärnor. Till de rödlistade hör naveljordstjärna, rulljordstjärna, hårig jordstjärna och dvärgjordstjärna. Även bland övriga grupper av svampar är inslaget av sällsynta arter stort, främst då bland skivlingar och röksvampar. Här finns till exempel det enda kända mycelet av småsporig flockskivling i norra Europa. Andra exempel är musseronvaxskivling, brun ängsvaxskivling, liten diskroksvamp, fjällig stjälkroksvamp och vit stjälkroksvamp.

Sydost om Slottsalvaret ligger en långsträckt sprickdal som är geologiskt intressant. Facktermen för bildningen är torrdal. Den sträcker sig i nordostlig–sydvästlig riktning och är på vissa ställen ganska bred. Sidorna längs dalgången är branta. Dess bildningssätt är inte riktigt kartlagd, men den har troligen uppstått i samband med bildningen av Gestadås. I botten av torrdalen ligger ett sammanhängande stråk av våtmarker. I sydväst delen finns ett antal källor som rinner samman till en bäck. Denna del av dalen domineras av kärr med stort inslag av blåtåtel och ängstarr. Här växer brudsporre, kärrknipprot och flugblomster. Invid källorna finner man en rik mossflora. Vanliga arter är kärrbryum, kalkkällmossa och källtuffmossa. Längre norrut dominerar hirsstarr eller älgört. Även dessa delar betas svagt. Den nordligaste delen av torrdalen står under vatten, sedan en damm anlagts där.

Den norra delen av torrdalen omges av naturbetesmarker. Betesmarken har en mycket öppen karaktär och i stort sett saknas både träd och buskar. Huvuddelen består av friska gräsmarker med stort inslag av örter. Många växter visar att området har en långvarig tradition som betesmark. Bland dessa kan nämnas vildlin, fältsippa, backklöver och axveronika. Skiftet öster om dalgången innehåller ett stort system av stensträngar.

På Västra landborgen sträcker sig en markant krönvall, från Norra udden till Södra udden. När den bildats är oklart, men att de södra delarna är betydligt äldre än de norra är klart. Den är uppbyggd av kantiga kalkstenar som brutits loss från den underliggande berggrunden. Krönvallen utgör ett framträdande inslag i landskapet vid Solliden. Vid slottsruinen finns även en imponerande talusbrant.

Slottsalvaret hyser en intressant spillningsfauna med rödlistade arter som snyltdyngbagge och heddyngbagge. Solexponerade delar av slottet är en klassisk lokal för sällsynta insekter. Här finns bland annat den vinteraktiva murlöparen som gått starkt tillbaka i landet. Ute på alvarmarken finns flera sällsynta baggar: bombarderbagge, azurlöpare, blank skulderlöpare, midjelöpare och den mycket sällsynta blå örtlöparen.

Vid Kungsgårdsdammarna öster om flygplatsen Borglanda, häckar rörhöna, sothöna, svarthakedopping, tornfalk och höksångare. Vissa år häckar även smådopping.

Räpplinge–Greby alvar är ett av de största alvaren utanför Stora Alvaret. Det sträcker sig från Gestadås i norr till Greby i söder och berör byarna Tryggestad, Svarteberga, Räpplinge, Äpplerum, Tomteby, Åkertorp och Greby. Alvaret är fortfarande mycket öppet frånsett mindre delar där enbuskarna börjat ta över. Längs den östra sidan har en del uppodlingar gjorts, flertalet har dock övergivits under senare tid och återgått till betesmark.

Alvaret kan vegetationsmässigt delas i en östlig och en västlig del. Östra delen har ett tjockare jordlager och här dominerar örtrika, torra gräsmarker. Västra delen består främst av tunna jordar med fårsvingelalvar. Inslag av alvarväxter som alvarmalört och alvarveronika förekommer. Även rena hållmarkspartier finns.

Söder om Gestadås finns en del fuktigare marker. Här ligger ett avlångt våtmarksområde kallat Torskärr. Våtmarken består av en större våt med kantzoner med örtrika, fuktiga gräsmarker. Slätterblomma och orkidéer är typiska inslag i dessa fuktiga gräsmarker. Räpplinge–Greby alvar har en intressant och artrik flora. Det innehåller bland annat rikligt av betesgynnade växter som visar att området varit betesmark under lång tid. Exempel på sådana arter är axveronika, jordtistel, liten blåklocka och brudbröd. Området har också en värdefull svampflora med flera rödlistade arter. Två exempel är hårig jordstjärna och rosentrattskivling. I en konstgjord sjö vid Greby kalkstenbrott hittades 1994 ett av få fynd i landet av trubbrufse, en av våra ovanligaste kransalger.

Från Råpplinge–Greby alvar finns flera äldre fynd av den akut hotade alvardyngbaggen. Arten är bara påträffad på Öland, men efter 1970-talet finns inga fynd. Den är närmast känd från Danmark och det är tveksamt om arten finns kvar på Öland.

Längs norra delen av alvaret löper en av Ölands mest framträdande höjdryggar, Gestadås. Ryggen är drygt tio meter hög och bortåt fyra kilometer lång. Den sträcker sig från västra landsvägen till Strömbacka. En fortsättning av ryggen kan spåras som en låg berggrundsribba även norr om Kolstad. Utmed dess mest markanta sträckning ligger torra betesmarker som till stora delar vuxit igen med enbuskar.

Gestadås uppkomst och bildning har länge diskuterats. Genom bland annat djupborringar har man kommit fram till att det troligen rör sig om en berggrundsskålla, som överlagrats av en kapp av svallgrus. Höjdryggen bildades som en följd av mycket kraftiga rörelser i berggrunden. Dalgången norr om Gestadås har sannolikt uppstått i samband med att höjdryggen bildades.

Anmärkningar: Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (85-94 m.fl.) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (H 8508, 85-95), våtmarksinventeringen (VMI 05H0A02, 05H0A01), ängs- och hagmarksinventeringen (klass I och II) och naturvårdsplanen för Öland (M-13, 24).

Referenser:

SKA KOMPLETTERAS

- Ljungström, L., m fl. 1995. *Odlingslandskapet i Kalmar län. Bevarandeprogram, Borgholms kommun*. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar. Meddelande 1995:25.
- Carlsson, L. (red). 1997. *Fågellokaler på Öland*. Ölands ornitologiska förening. Calidris, suppl. 17.
- Länsstyrelsen i Kalmar län. 1982. *Natur och naturvård på Öland. Inventering, värdering och skydd av öländsk natur*. Meddelanden 1982:9. Kalmar.
- Länsstyrelsen i Kalmar län, 1989. *Inventering av ängs- och hagmarker, Borgholms kommun*. Länsstyrelsen i Kalmar län informerar, 1989:5.
- Naturvårdsverket. 1997. *Sveriges finaste odlingslandskap. Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Etapp 1*. Rapport 4815.
- Hylander, K. 1993. Våtmarksinventering av Öland 1993. Länsstyrelsen i Kalmar län Informerar, 1994:3.
- Sterner, R. 1926. *Ölands växtvärld*. Kalmar.
- Rudmark, L. 1981. Beskrivning till jordartskartan Borgholm SV. Sveriges Geologiska Undersökning Ae 45.